

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

ارجنامه

آیت الله ضیاء الدین حدائق شیرازی (ابن یوسف)
هژده نامه دوازدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی

www.ketab.ir

تالیف و گردآوری
محمدبرکت

فهرست نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

برکت، محمد ۱۳۴۴ -	سرشناسه:
ارجمانه آیت الله ضیاءالدین حدائق شیرازی (ابن یوسف): ویژه نامه دوازدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی / تألیف و گردآوری محمد برکت، تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱، ص ۱۷۳.	عنوان و نام پدیدار:
۶-۳۳۹-۴۴۶-۹۶۴-۹۷۸	مشخصات نشر:
فیبا	مشخصات ظاهری:
حدائق شیرازی، ضیا الدین ۱۲۸۳-۱۳۶۶.	شابک:
مجتهدان و علما- ایران - فارس	وضعیت فهرست نویسی:
نسخه شناسی - ایران - فارس - کنگره ها	موضوع:
کتابشناسان - ایران - فارس - کنگره ها	موضوع:
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	موضوع:
۱۳۹۱ ۴۳۳/۲۳۲۵۵ BP	شناسه افزود:
۲۹۷/۹۹۸	ردیابی کنگره:
۲۹۸۲۵۷۵	ردیابی دیویی:
	شناسه کتابشناسی ملی:

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

ارجمانه آیت الله ضیاء الدین حدائق شیرازی (ابن یوسف)

ویژه نامه دوازدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی

تألیف و گردآوری: محمد برکت

ناشر: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

شمارگان: ۵۰۰ نسخه / چاپ اول ۱۳۹۱

چاپ و صحافی: کهن

بها: ۱۴۰۰۰ تومان

نشانی: تهران، بزرگراه شهید حقانی (غرب به شرق)،

بعد از ایستگاه مترو، بلوار کتابخانه ملی

تلفن فروشگاه: ۸۱۶۲۳۳۱۸ ۸۱۶۲۳۳۱۵ ۸۸۹۴۱۹۴۶

دورنگار: ۸۸۹۴۷۴۹۶

وبسایت: www.nlai.ir

پست الکترونیک انتشارات: Publication@nlai.ir

بسم الله الرحمن الرحيم

پس از نگه‌داری نسخه‌های خطی در محیطی سالم و مصون از آفات، مهم‌ترین حمایت و حفاظت از نسخه‌های خطی، تهیه فهرست آنهاست، آنهم فهرستی علمی و فنی. دانش فهرست نویسی خطی در ایران، قریب هشتاد و پنج ساله دارد، یعنی از سال ۱۳۰۵ هجری شمسی که فهرست تاج‌الدین خلیلی و مجلس شورای ملی به چاپ رسیدند. بدون شک نخستین فهرست علمی و فنی در ایران تهیه شده، فهرست‌های مرحوم ابن یوسف حدائق شیرازی است.

با گذشت سال‌ها و نشر آثار متعدد در حوزه کتاب‌شناسی و تراجم و همچنین چاپ و نشر میراث مکتوب بجای مانده از بزرگان علم و ادب، کار فهرست نویسی هر روزه آسان‌تر شده است. اما همچنان فهرست‌های مرحوم ابن یوسف شیرازی در رتبه نخست قرار دارد.

مرحوم ابن یوسف در سن بیست و دو سالگی برای ارتقاء و تکمیل مراتب علمی از شیراز به شهرهای اصفهان، قم و مشهد رفته و پس از دو سال در تهران اقامت گزیده و آنگاه، بعد از پانزده سال به شیراز مراجعت می‌کند.

بنابراین در حدود چهل سالگی ایشان به شیراز آمده و تا پایان عمر هشتاد و چهار ساله، در شیراز اقامت داشته‌اند.

متأسفانه، جز گزارش‌های مختصری که از زندگی ایشان در کتاب‌های تراجم و تاریخ معاصر شیراز آمده، شناختی از فعالیت‌های علمی و پژوهشی ایشان در این اقامت در شیراز در دست نیست. برای آشنائی با جایگاه علمی و تلاش‌های پژوهشی ایشان، در این رساله‌هائی که از ایشان در سال‌های دور به چاپ رسیده و به خوبی روشن کننده مرتبه علمی ایشان است و همچنین مقدمه‌های دو کتابی که از ایشان در اواخر عمر به چاپ رسیده، در این دفتر آورده شده است.

توسط فرزندان مرحوم ابن یوسف، آقایان محمد (برهان) و محمدحسین ابن یوسف، که در آمریکا ساکن هستند، سه تألیف پدر - در آمریکا - به چاپ رسیده و در مقدمه به نکات مهمی اشاره کرده‌اند. دو مقدمه از آنها در این دفتر آمده است.

در پایان از تمام بزرگوارانی که در تهیه این ارج‌نامه مرا یاری فرموده‌اند سپاسگزاری می‌نمایم. بویژه جناب آقایان دکتر محمدجعفر محلاتی، دکتر علی صادق‌زاده، دکتر مهدی ماحرری و دکتر جواد بشری و سرکار خانم فاطمه ابن یوسف.

محمد برکت

شیراز - هیجدهم ذیحجه الحرام ۱۴۳۳

عید سعید غدیر

www.ketab.ir

فهرست مطالب

سخن نخست	۹
مقدمه	۱۱
فصل اول: احوال و آثار	
۱. زندگینامه و تحصیلات	۱۵
۲. آیت الله حاج شیخ یوسف حدائق	۱۹
الفیات	۲۱
۴. فرزندان و فهرست آثار	۲۳
فصل دوم: مقالات و رساله‌ها	
حضرت صدرالدین شیرازی فیلسوف قرن یازدهم هجری ایران	۲۹
۲. نهج الاغه	۷۳
۳. یکی از سرانهای مدرسه سبک‌الار	۱۱۲
۴. خواجه نصرالدین	۱۱۵
۵. مقدمه کتاب «امثال القاص کریم»	۱۲۳
۶. مقدمه کتاب «آیات معنویه»	۱۲۵
فصل سوم: مقالات درباره استاد و اهدای به ایشان	
۱. مقدمه «صدرالدین شیرازی»	۱۳۱
۲. مقدمه «نامداران ادب ایران»	۱۳۵
۳. یافته‌ها	۱۳۸
۴. سجایای اخلاقی و علمی استاد عبدالحسین حائری	۱۴۰
۵. دستنویسی نفیس از مثنوی مولوی	۱۴۳
۶. کتابخانه آسمان مقدس شاهچراغ شیراز در گذر تاریخ	۱۶۱
۷. ابن یوسف الگوی پدر فهرستنویسی ایران	۱۶۷
پایان	۱۷۱

سخن نخست

شک نقش دانشمندان اسلامی - ایرانی در بنیان گذاری، تداوم و توسعه فرهنگ و تمدن اسلامی، بسی ارزشمند و ستودنی است. در میان آثار علمی دانشمندان جهان، تالیف، تدوین و استنساخ نسخه های خطی توسط مسلمانان و ایرانیان از قرن سوم و چهارم تا قرن سیزدهم هجری چنان گستره وسیعی را در بر می گیرد که مایه مباهات همه جهانیان شده و بخش عمده آن از علو و بلندی بشری در این دوران را پایه گذاری کرده و یا گسترش داده است. جمع آوری، حفاظت و نگهداری، سازماندهی، اطلاع رسانی و احیاء متون خطی بر جای مانده از نیاکان و اندیشمندان ایرانی - اسلامی، نقش موثری را در بازشناسی علوم و یافتن حلقه های مفقوده علم و ادبیات و اطلاع و بکارگیری آن در فضای علمی جامعه امروز دارد. می توان گفت انجام فرآیندهای یاد شده می تواند حلقه پیوند بین چرخه توسعه مسائل و موضوعات علوم در دوره های مختلف تاریخ علوم این پیوند مبارک در همه زمانها باشد.

بزرگداشت مقام اساتید و تفکر این مرز و بوم در دوران معاصر که قدمهای موثری را در جهت ساماندهی نسخه های خطی برداشته اند، تجلیل از اندیشمندانی است که در طول بیش از ۱۰ قرن با تألیف و تدوین آثار علمی اساتید در قالب نسخه های خطی، مشعل پرافتخار علم را در میان ایرانیان، مسلمانان و جهانیان روشن نگاه داشته اند تا جامعه بشری بتواند با چراغ روشنایی بخش دانش در هر زمان، مسافت خود به سوی تکامل و پیشرفت را نظاره کنند.

سازمان اسناد و کتابخانه ملی، افتخار دارد با برگزیده ای از همکاران و حامیان نسخه های خطی، با تجلیل از استاد ارجمند مرحوم عبدالعزیز خدائق (ابن یوسف شیرازی) که می توان وی را استاد پیشکسوتان فهرست نگاران ایران دانست، تجلیل نماید. امید است این گام، مورد رضایت حق تعالی و موثر در جهت توسعه فعالیت های علمی در احیاء میراث مکتوب و مستند ایران اسلامی باشد.

احسان صابری

رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی

جمهوری اسلامی ایران